

Handläggare
Anna Nerelius
Telefon: 08-508 25 289
Linn Hemmingsson
Telefon: 08-508 25 327

Till
Socialnämnden
2021-08-31

Uppföljning och utveckling av arbetet med äldre personer som lever i hemlöshet

Redovisning av budgetuppdrag

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner redovisningen om uppföljning och utveckling av arbetet med äldre personer som lever i hemlöshet.
2. Socialnämnden överlämnar ärendet till stadsdelsnämnderna och äldrenämnden för kännedom.

Fredrik Jurdell
socialdirektör

Veronica Wolgast Carstorp
biträdande förvaltningschef

Sammanfattning

I budget 2021 fick socialnämnden två uppdrag som handlar om att följa upp och utveckla arbetet med målgruppen personer som är 65 år eller äldre och som lever i hemlöshet.

Inriktningen i stadens program för att motverka hemlöshet är att äldre personer i hemlöshet ska erbjudas mer långsiktiga boendelösningar. Den senaste kartläggningen av personer i hemlöshet visar att äldre personer lever i stadigvarande boendesituationer i större utsträckning än gruppen personer i hemlöshet totalt.

De senaste åren har ett antal satsningar inom socialförvaltningen genomförts för målgruppen. Funktionerna äldrelots, placeringssamordnare och förstärkt myndighetsutövning på fält har införts och Monumentets seniorboende och drogfria akut- och utredningsplatser har tillskapats. Dessa funktioner är viktiga i arbetet med att minska hemlösheten bland äldre och behöver fortsätta och utvecklas, men det krävs också samverkan för att

förvaltningarna ska kunna möta målgruppens behov. I det fortsatta arbetet föreslår förvaltningen att prioriterade områden att arbeta vidare med är riktade informationsinsatser, ömsesidig kompetensutveckling, att ta fram ett processtöd för intern samverkan samt att fortsätta att följa upp målgruppen äldre personer i hemlöshet.

Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner förvaltningens redovisning om uppföljning och utveckling av arbetet med äldre personer som lever i hemlöshet. Förvaltningen föreslår vidare att socialnämnden överlämnar ärendet till stadsdelsnämnderna och äldrenämnden för kännedom.

Bakgrund

I budget 2021 fick socialnämnden följande uppdrag gällande äldre personer som lever i hemlöshet:

”Socialnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och äldrenämnden och i samverkan med stadsdelsnämnderna följa upp arbetet med äldre hemlösa, med tyngdpunkt på samverkan kring äldre med psykosociala problem”.

”Socialnämnden ska fortsätta att i samarbete med äldrenämnden och SHIS Bostäder utveckla arbetet med personer som är 65 år eller äldre, som lever i hemlöshet eller riskerar att bli hemlösa och genom äldrelotsar vägleda dem till kontakt med socialtjänst och äldreomsorg”.

I detta ärende redovisar förvaltningen arbetet med de aktuella budgetuppdragen.

Ärendets beredning

Ärendet har utarbetats inom avdelningen för stadsövergripande sociala frågor i samverkan med socialtjänstavdelningen.

Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 25 augusti 2021. Rådet för funktionshinderfrågor har haft möjlighet att behandla ärendet den 26 augusti 2021.

Ärendet

Definition av hemlöshet i Stockholms stad

I det nya programmet för att motverka hemlöshet 2020-2025 som antogs i kommunfullmäktige den 14 juni 2021 definieras hemlöshet enligt följande:

- Som personer i hemlöshet räknas de som saknar egen eller förhyrd bostad och som inte bor i något stadigvarande inneboendeförhållande samt är hänvisade till tillfälliga boendialternativ eller som sover utomhus.
- Personer som bor på institutioner, i familjehem, annan vårdinrättning eller akuta boendelösningar och som inte har någon bostad ordnad vid en eventuell utskrivning räknas också som levande i hemlöshet.
- Som personer i hemlöshet räknas också de som tillfälligt bor hos olika kamrater eller bekanta (max tre månader).

Däremot räknas inte de som bor i andra hand eller hos någon anhörig som personer i hemlöshet. Inte heller personer som bor i en försökslägenhet, i Bostad först eller inom Stiftelsen Hotellhem i Stockholm (SHIS) med tidsbegränsat andrahandskontrakt.

Omfattning av och orsak till hemlöshet bland äldre personer
Stockholms stads kartläggning av personer som lever i hemlöshet genomförs vartannat år sedan 2004. Kartläggningen ger en ögonblicksbild av hur många personer i hemlöshet som rapporteras in ett specifikt mätdatum och utgår från den definition av hemlöshet som staden har. Den senaste kartläggningen genomfördes den 25 september 2020.

2 379 personer rapporterades sammanlagt in till kartläggningen 2020, av dessa var 175 personer (sju procent) över 65 år. 32 av dessa personer (18%) var kvinnor och 143 personer (82%) var män. Det innebär att män utgör en stor majoritet av personerna i åldersgruppen över 65 år. Som jämförelse kan nämnas att män utgjorde 69 procent av samtliga personer i kartläggningen som helhet.

I kartläggningen ingår inte personer som bor i försökslägenhet, Bostad först eller på SHIS, då de boendeformerna inte ingår i stadens definition av hemlöshet.

Figur 1: Antal äldre personer i hemlöshet 2012-2020

I figur 1 visas en jämförelse av antalet inrapporterade personer som lever i hemlöshet 65 år och äldre från de fem senaste kartläggningarna av hemlöshet, åren 2012 till 2020. Antalet äldre personer i kartläggningen har varierat något mellan åren, men ligger relativt stabilt över tid.

Tabell 1 Aktuell boendesituation för kartlagda personer 65 år och äldre 25 september 2020, totalt samt fördelat på kön

Boendesituation 25 september 2020 för personer 65 år och äldre	Kvinna	Andel (%)	Man	Andel (%)	Total	And. (%)
Akutboende via stadsdelsförvaltning	*	0%	10	7%	12	7%
Campingplats	0	0%	*	0%	*	0%
Vandrarhem/hotell	4	13%	6	4%	10	6%
Tillfälligt kontraktslöst boende hos vän/släkting/bekant	0	0%	7	5%	7	4%
Sover ute	2	6%	12	8%	14	8%
Häkte, fängelse, sjukhus eller liknande (LVM-institution)	0	0%	*	0%	*	0%
HVB inom socialpsykiatri	6	19%	10	7%	16	9%
HVB inom missbruk	6	19%	23	16%	29	17%
Träningslägenhet via socialtjänsten	*	0%	18	13%	20	11%
Stödboende med krav på drogfrihet (ej socialpsykiatrins stödboende inom	*	0%	17	12%	20	11%

valfrihet), exempelvis Lönner						
Lågtröskelboende (stödboende med drogtolerans), exempelvis Västberga	*	0%	17	12%	18	10%
Stödboende med omvårdnadsinriktning, (exempelvis Edshemmet och Ljungbacken – ej Gamlebo)	4	13%	15	10%	19	11%
Vet ej	2	6%	4	3%	6	3%
Total	32	100%	143	100%	175	100%

Tabellen är från kartläggning av personer i hemlöshet 2020 och visar boendesituationen för personer som är 65 år och äldre den 25 september 2020.

Tabellen visar att 47 personer befann sig i det som räknas som en mer akut boendesituation, vilket motsvarar 27 procent av samtliga personer i åldersgruppen 65 år och äldre. Det var 10 personer färre än i kartläggningen 2018 då 57 personer uppgavs befinna sig i en mer akut boendesituation.

Av de personer som befann sig i en mer akut boendesituation var det 14 personer som rapporterades som sovandes ute. Det var fyra personer färre än i kartläggningen 2018 då 18 personer uppgavs sova ute.

128 personer befann sig i det som räknas som en mer stadigvarande boendesituation, vilket var 25 personer fler än i kartläggningen 2018, då 103 personer rapporterades in som boendes i en mer stadigvarande boendesituation. Det var därmed hela 73 procent av personer över 65 år som befann sig i en mer stadigvarande boendesituation. Motsvarande andel för samtliga personer i kartläggningen var 48 procent. Sammanfattningsvis kan det därför konstateras att andelen personer i mer stadigvarande boendelösningar är högre i åldersgruppen 65 år och äldre jämfört med gruppen personer i hemlöshet som helhet.

Övriga boendeformer

Utöver de boendeformer som omfattas av stadens definition av hemlöshet och som beskrivs i hemlöshetskartläggningen fanns i juni 2021 sju personer över 65 år (samtliga män) som bodde i Bostad först, samt 191 personer över 65 år som bodde inom SHIS.

Sammantagen statistik över antalet personer 65 år och äldre som bor i försökslägenhet saknas, då det är varje enskild stadsdelsförvaltning som administrerar dessa insatser.

Tabell 2 Orsak till hemlöshet för kartlagda personer 65 år och äldre, totalt samt fördelat på kön

Av vilken orsak lever personen i hemlöshet?	Kvinna		Man		Totalt	Andel
	Andel		Andel			
Har blivit avhyst från egen förhyrd eller ägd bostad	18	62%	66	52%	84	54%
Inte haft möjlighet att inträda på bostadsmarknaden	6	21%	26	20%	32	21%
Våld i nära relation			1	1%	1	1%
Vet ej	5	17%	34	27%	39	25%
Totalt	29	100%	127	100%	156	100%

Tabellen visar att totalt 84 personer uppges i kartläggningen 2020 leva i hemlöshet på grund av att de blivit avhysta. Det motsvarar 54 procent av målgruppen äldre. För hela målgruppen personer i hemlöshet uppges att 31 procent lever i hemlöshet på grund av avhysning. Därmed är det procentuellt sett en betydligt större andel äldre som lever i hemlöshet på grund av avhysning än för gruppen hemlösa totalt.

Tabell 3 Behov av stödinsatser för kartlagda personer 65 år och äldre

Inriktning på det stöd som personen som lever i hemlöshet bedöms vara i behov av för att klara av att bo	Andel	Antal
Inget behov av stöd – enbart en bostadsfråga	9%	17
Neuropsykiatriskt inriktat stöd	8%	15
Socialpsykiatriskt inriktat stöd	40%	72
Stöd till drogfrihet	28%	51
Lågröskelboende (stödboende med drogtolerans)	6%	11
Samordnare/case manager (vid komplexa vård- eller stödbehov/samsjuklighet)	2%	4
Hemtjänst	31%	55
Särskilt boende inom äldreomsorgen	18%	32
Bostad med särskild service SoL (Gruppboende)	1%	1
Bostad med särskild service LSS (Gruppboende/Serviceboende)	1%	2
Bostad först-modellen	4%	8

Kontakt med budget- och skuldrådgivning	15%	26
Psykologisk/psykiatrisk behandling	12%	21
Annat	8%	14
Vet ej	6%	11

Tabellen redovisar vad respondenterna i kartläggningen 2020 anser att den enskilda personen över 65 år som lever i hemlöshet har för behov av stödinsatser. Flera svarsalternativ kunde anges. För 17 personer (9%) uppger respondenten att det inte finns något stödbehov utöver en bostad. För flest personer, 72 stycken, anges behovet vara socialpsykiatriskt inriktat stöd. För 55 personer anges behovet vara hemtjänst och för 51 personer stöd till drogfrihet.

Missbruk och psykisk ohälsa

64 personer (39%) av personer över 65 år uppges i kartläggningen 2020 vara i ett pågående missbruk och 49 personer (30%) uppges ha påtagliga psykiska problem.

Inriktning på arbetet för äldre personer som lever i hemlöshet

Program för att motverka hemlöshet

I programmet för att motverka hemlöshet 2020-2025 som antogs av kommunfullmäktige den 14 juni 2021 beskrivs att en äldre person i akut hemlöshet inte ska placeras på akutboende om denne inte själv vill. Äldre personer i hemlöshet ska istället i möjligaste mån erbjudas mer långsiktiga boendelösningar.

I programmet beskrivs också vikten av förbyggande stödinsatser för att minska risken att äldre personer blir avhysta och därmed hamnar i hemlöshet.

Skrivningar i riktlinjer för ärendeansvar

2017 infördes en ny skrivning i riktlinjerna för ärendeansvar mellan stadsdelsförvaltningarna i syfte att stärka arbetet och samverka med målgruppen. I riktlinjerna står följande:

”Vid en ansökan om stöd från en hemlös person, 65 år och äldre, görs en gemensam initial bedömning av individ- och familjeomsorg, funktionsnedsättning och äldreomsorg. Därefter utreder utsedda handläggare i samråd utifrån sina respektive kompetensområden.

Kostnaderna avseende boende fördelas jämnt mellan individ- och familjeomsorg och äldreomsorg om boendet ger stöd dels för

missbruk och dels för insatser som motsvarar insatser inom äldreomsorg. Kostnader som avser behandling för missbruk/beroende är individ- och familjeomsorgens ansvar.”

Detta innebär ett ökat ansvar för stadsdelsförvaltningarna att samverka internt mellan olika verksamhetsområden och hitta gemensamma lösningar vid ansökan från en äldre person som lever i hemlöshet.

Socialförvaltningens satsningar på målgruppen

I syfte att bättre kunna möta behoven hos äldre personer som lever i hemlöshet har socialförvaltningen under de senaste åren genomfört ett flertal satsningar. Dessa har beskrivits i tidigare ärende till socialnämnden¹. I det följande ges en kort sammanfattande beskrivning av dessa satsningar samt en uppföljning av resultaten för perioden 1 januari till 31 maj 2021.

Äldrelotsen

Socialjourens äldrelots har huvudansvaret för det uppsökande arbetet riktat till personer som lever i hemlöshet, 65 år och äldre. Funktionen har funnits sedan 2018 och äldrelotsen har byggt upp kunskap kring vilka vägar som är möjliga för att äldre personer ska nå långsiktiga boendelösningar.

Under perioden har äldrelotsen arbetat aktivt med 23 personer, två kvinnor och 21 män. 18 av personerna har blivit aktualiserade på socialtjänsten. Insatser som har beviljats är bland annat boende på SHIS, hemtjänst, ekonomiskt bistånd och akuta boendelösningar. Av de fem som inte aktualiserats har några fått stöd av äldrelotsen med exempelvis budget- och skuldrådgivning, att söka eget kontrakt genom Micasa, söka bostadstillägg och ordna vandrarhemslösning.

Övrigt som äldrelotsen bistått med är att ordna med id-kort och pass, samordna vårdkontakter och inskrivning i landet via Skatteverket. Äldrelotsen har samverkat med stadsdelsförvaltningar och informerat om hur äldrelotsen arbetar med målgruppen. Äldrelotsen har också arbetat med uppsökande arbete tillsammans med enheten för hemlösa på Frälsningsarméns och Stadsmissionens dagverksamheter samt arbetat två kvällspass i månaden med Centralen-uppsökarna i syfte att nå ut till målgruppen.

Förstärkt myndighetsutövning på fält

¹ SN 2020-10-20 Dnr: 3.1.1-635/2020.

<http://insynsverige.se/documentHandler.ashx?did=1991851>

År 2019 inrättades en funktion på Enheten för hemlösa som kallas för förstärkt myndighetsutövning på fält och som är särskilt inriktad på att arbeta med personer 65 år och äldre. Uppdraget är att i nära samarbete med äldrelotsen på Socialjouren utreda socialtjänsttillhörighet för personer som äldrelotsen kommer i kontakt med.

Den tidigare fältförlagda socialsekreteraren avslutade sin tjänst i januari. Rekrytering av tjänsten har därefter pågått och en ny fältförlagd socialsekreterare anställdes den 12 april. Sedan dessa har funktionen haft kontakt med åtta personer i målgruppen.

Placeringssamordnaren

Funktionen placeringssamordnare har funnits inom förvaltningens boende- och behandlingsenhet sedan 2019. Placeringssamordnaren har uppdraget att vara behjälplig kring förfrågningar och att koordinera placeringar efter uppdrag från beställande stadsdelsförvaltning.. Placeringssamordnaren medverkar bland annat i enskilda individärenden både inom ramen för lag (2017:162) om samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård, LUS, men hanterar också uppdrag från stadsdelsförvaltningar och enheten för hemlösa för att hjälpa till i processen ur hemlöshet. Placeringssamordnaren samarbetar också med äldrelotsen för att få en bättre bild av målgruppen äldre i hemlöshet.

Fram till mitten av juni hade placeringssamordnaren medverkat i 118 enskilda ärenden, varav 19 personer var över 65 år.

Akut- och utredningsplatser

Särskilda akut- och utredningsplatser för personer från 65 år och äldre som befinner sig i akut hemlöshet utan missbruksproblematik har funnits sedan 2018. Under projekttiden har tre boendeplatser varit reserverade på Ljungbacken. För särskilt utsatta kvinnor inom målgruppen har plats erbjudits på Syrenens skyddade stödboende.

Hittills i år har stödboendena Edshemmet, Ljungbacken och Syrenen sammanlagt haft åtta akutplaceringar, fem män och tre kvinnor.

Stödboendet Monumentet

Under våren 2018 beslutade kommunfullmäktige om en extra satsning för målgruppen vilket möjliggjorde att socialförvaltningens boende- och behandlingsenhet kunde ställa om platser på stödboendet Monumentet till ett seniorboende för personer över 55 år. Insatsen består av boende i träningslägenhet med boendestöd

minst en gång per vecka. Den boende måste kunna sköta vardagliga sysslor själv eller med hjälp av hemtjänst. Verksamheten riktar sig till en äldre målgrupp men då insatsen boendestöd endast ges dagtid under kontorstid behöver den boende ha rörelseförmåga och viss självständighet eftersom boendet annars riskerar att leda till isolering och ensamhet. Boendet består i dagsläget av 18 platser och är fullbelagt.

Förvaltningens övriga stödboenden samt vård- och omsorgsboendet Gamlebo

Utöver stödboendet Monumentet tar de övriga nio stödboendena på socialförvaltningens boende- och behandlingsenhet också emot äldre personer över 65 år. Syftet med boende på stödboende är att stärka den enskildes förutsättningar att komma vidare till eget självständigt boende och stödboende är därför ingen stadigvarande boendelösning. Inom boende- och behandlingsenheten finns även Gamlebo, som är ett vård- och omsorgsboende för äldre personer med missbruk som levt i hemlöshet. Verksamheten erbjuder specialinriktad heldygnsomsorg och har 29 platser.

Micasas seniorlägenheter för äldre personer i hemlöshet boende inom SHIS

Micasa förmedlar utifrån beslutet i juni 2018 årligen 25 seniorlägenheter till SHIS som i sin tur har i uppdrag att hyra ut dem till personer som lever i hemlöshet. Målgruppen är äldre personer som uppnått maximal boendetid inom SHIS och som bedöms klara av att följa hyreslagens villkor. SHIS har förstahandskontraktet initialt och kontraktet kan sedan övergå till personen som bor i lägenheten. Lägenheterna som används för detta ändamål hyrs ut till SHIS och lämnas därmed inte till Stockholms stads Bostadsförmedling.

Till stöd för den enskildes process från boende på SHIS till seniorlägenhet har SHIS en egen äldrelots som ger stöd till hyresgästen och fungerar ungefär som ett boendestöd. Äldrelotsen kan bland annat hjälpa till med olika ansökningar om till exempel bostadstillägg, adressändring eller elavtal, samt bistå hyresgästen i planering runt olika typer av hushållsutrustning.

Under året fram till den 31 maj 2021 har SHIS fått åtta lägenheter av Micasa. I de lägenheterna bor sju män och en kvinna. SHIS har sammanlagt 191 hyresgäster som är över 65 år.

Äldreomsorg

Riktlinjer för handläggning inom socialtjänstens äldreomsorg

Riktlinjerna för handläggning inom socialtjänstens äldreomsorg² är ett stöd för de biståndshandläggare som fattar myndighetsbeslut inom socialtjänstens äldreomsorg till personer som är 65 år och äldre och som kan vara i behov av bistånd enligt socialtjänstlagen (2001:453) (SoL) eller lagen (1993:387) om stöd och service för vissa funktionshindrade (LSS).

I Stockholms stads äldreomsorg finns särskilt boende för äldre i form av permanent boende i servicehus, vård- och omsorgsboende med olika inriktningar samt profilboende för personer med särskild sjukdomsdiagnos eller funktionsnedsättning. Utöver detta kan den enskilde även vistas tillfälligt på ett särskilt boende i form av korttidsvård. På särskilt boende har kommunen ansvar för hälso- och sjukvårdsinsatser upp till och med sjuksköterskenivå. I de fall den enskildes behov av service, vård och omsorg inte bedöms kunna tillgodoseas i ordinärt boende, kan det bli aktuellt att bevilja särskilt boende i form av servicehus eller vård- och omsorgsboende.

Inom äldreomsorgen finns inte profilerade boenden till socialtjänstens målgrupper utan då hänvisas till socialtjänstens ordinarie boendeformer. I äldreomsorgens riktlinjer står följande (s. 44). *”För personer med andra behov finns andra boendeformer, såsom stödboende, hem för vård eller boende (HVB), försöks- och träningslägenheter samt SHIS Bostäder”* Avseende personer i hemlöshet beskrivs det såhär i riktlinjerna (s. 45):

”Servicehus är i regel inte lämplig för personer med en framskriden demenssjukdom, aktivt pågående missbruk, hemlösa med eller utan missbruk, eller personer med påtagliga beteendemässiga och psykiska symptom”. Denna skrivning kan tolkas som att personer som lever i hemlöshet utestängs helt från insatsen servicehus.

Äldreförvaltningen anger dock att personer med vård- och omsorgsbehov kan beviljas boende i servicehus.

Enkät hösten 2020

Under oktober 2020 skickade äldreförvaltningen ut en enkät till alla stadsdelsförvaltningar, både beställarchefer inom äldreomsorg och

verksamhetschefer inom hemtjänsten, i syfte att sondera kring vilka utmaningar och lösningar på boendefrågor för målgruppen som finns. Resultatet har redovisats i ett ärende till äldrenämnden³. I det följande redovisas kortfattat vilka tre områden som enkätens resultat kunde ringa in:

Särskilt sårbar målgrupp

Majoriteten av stadsdelsförvaltningarnas äldreomsorg uppgav att de upplever att äldre i hemlöshet är en växande grupp där en betydande stor del av har en komplex problematik som gör dem till en särskild sårbar grupp. Äldreomsorgens erfarenheter är att äldre i hemlöshet ofta har ett litet socialt nätverk och att de har psykisk ohälsa med eller utan ett aktivt eller en tidigare missbruksproblematik. Även äldre med neuropsykiatrisk problematik ökar. Äldre som befunnit sig i långvarig hemlöshet har ofta somatiska besvär och kognitiv svikt, vilket inte uppmärksammats då målgruppen ofta saknar regelbunden kontakt med hälso- och sjukvården. Ofta har målgruppen ekonomiska svårigheter och inte sällan en skuldproblematik och är i behov av kontakt med budget- och skuldrådgivning eller i behov av god man eller förvaltare.

Anpassade insatser

Äldreomsorgen redovisar i enkätsvaren att man anser att staden behöver arbeta aktivt med att hitta anpassade insatser för målgruppen. De boendeformer som finns inom stadens äldreomsorg är i många fall inte aktuellt för äldre i hemlöshet med psykisk ohälsa och missbruk, då personerna inte har ett behov av vård- och omsorgsboende. Det ges i svaren förslag på boenden med olika nivåer av stöd anpassade utifrån målgruppens problematik samt permanenta boendeformer där det finns kompetens hos medarbetarna kring missbruk och psykisk ohälsa. Att det bör finnas personal som kan utföra hemtjänst och boendestöd på boendet ses som viktigt då det skapar trygghet och minskar den sociala isoleringen. Äldreomsorgen ser positivt på boenden inom SHIS då det är en mer varaktig boendeform som erbjuder stöd, men det är viktigt att medarbetare både på SHIS och beställarenheterna aktivt samverkar för att den äldre ska komma vidare till en permanent boendeform.

Samverkan

Vikten av samverkan mellan äldreomsorgen och individ- och familjeomsorg lyftes fram i enkätsvaren. Många svarande angav att de ser att många äldre lever i aktivt missbruk med samtidig neuropsykiatrisk problematik och att äldreomsorgen inte alltid har kompetens eller riktade insatser för dessa äldre. Ökad

samhandläggning, tydliga riktlinjer för ärendeansvar och ökad samverkan med enheten för hemlösa efterfrågas av stadsdelsförvaltningarna.

Workshop om intern samverkan

I syfte att fortsätta utveckla stadens arbete kring äldre personer i hemlöshet anordnade socialförvaltningen tillsammans med äldreförvaltningen under våren 2021 en workshop om intern samverkan kring äldre personer i hemlöshet. Workshopen riktade sig till alla verksamhetsområden inom individ- och familj och äldreomsorg som kommer i kontakt med äldre personer i hemlöshet.

På workshopen deltog runt 40 personer från de olika stadsdelsförvaltningarna i staden med deltagare från äldreomsorgen, vuxen/missbruk, ekonomiskt bistånd och funktionsnedsättning. Deltagarna hade olika funktioner såsom enhetschefer, biträdande enhetschefer, socialsekreterare, biståndshandläggare, metodutvecklare och vräkningsförebyggare. Också socialförvaltningens äldrelots och funktionen som fältförlagd socialsekreterare på fält deltog i workshopen. På workshopen framkom utmaningar och behov när det gäller samverkan kring äldre personer i hemlöshet, men också förslag på utveckling och goda exempel delades mellan deltagarna.

Utmaningar och behov som framkom under workshopen

Kunskap om gemensam initial bedömning saknas

Det framkom att inte alla som deltog på workshopen kände till det som står i riktlinjerna för ärendeansvar om att man ska göra en gemensam initial bedömning vid ansökan från en hemlös person över 65 år. Det kunde därför konstateras att det finns ett behov av att sprida kunskap om detta. Deltagare berättade att erfarenheter visar att i de fall berörda enheter gör en gemensam initial bedömning vid ansökan från en äldre person i hemlöshet så är upplevelsen att insatserna till den äldre personen i hemlöshet generellt sätt fungerar bättre.

Stödinsatser för målgruppen saknas

Äldre personer i hemlöshet kan ha stödbehov som inte matchar varken socialtjänstens eller äldreomsorgens insatser. Deras behov existerar ibland i en gråzon mellan bedömningskriterier för respektive verksamhetsområdes insatser. Det är därför angeläget att samverkan och erfarenhetsutbyte mellan individ- och familjeomsorg och äldreomsorg fortsätter att utvecklas för dessa ärenden.

Behov av kunskapsutveckling

Inom äldreomsorgens beställarenheter saknas ofta kompetens inom psykisk ohälsa och beroende, likväl som det ofta saknas kunskap om demenssjukdomar inom individ- och familjeomsorgen. Detta kan göra det svårare att fatta beslut utifrån kompetens.

Behov av processtöd för samverkan

Det framkom också att det finns ett behov av en tydligare ”väg in” till socialtjänsten och äldreomsorgen. Som stöd för det skulle ett processtöd behöva tas fram.

Utvecklingsförslag som framkom under workshopen

I det följande redovisas i punktform olika förslag som framkom under workshopen:

- Funktion för målgruppen som kan hjälpa till väldigt praktiskt och handfast. Det kan till exempel handla om att hjälpa till med bankärenden, id-kort mm.
- Att det finns en handläggare som har ansvar för alla ärenden gällande äldre personer i hemlöshet - en funktion med mandat som kan underlätta samverkan mellan olika verksamhetsområden.
- Att det finns en tydlig väg in för ansökningar från äldre personer i hemlöshet så att ärenden inte skickas mellan olika enheter.
- Ta fram ett processtöd för den interna samverkan.
- Kunskapsutveckling/Riktade utbildningar/Mer evidensbaserad kunskap gällande äldre hemlösa. Kanske anordna konferenser, seminarium.

Jämställdhetsanalys

Statistik redovisas alltid könsuppdelat när det är möjligt. Det är generellt fler män än kvinnor som lever i hemlöshet. Det visar bland annat den senaste kartläggningen av personer i hemlöshet från september 2020 där 69 procent av de inrapporterade var män. I åldersgruppen 65 år och äldre var dominansen av män ännu större, då hela 82 procent var män. Kön är därför relevant att beakta i det fortsatta arbetet med att utveckla stödet för äldre personer som lever i hemlöshet.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Personer som lever i hemlöshet utgör en heterogen grupp, och mekanismerna bakom hemlöshet ser olika ut för olika personer och grupper av personer som befinner sig i hemlöshet. Äldre personer i hemlöshet är en särskilt utsatt, sårbar och komplex målgrupp. Orsakerna till deras hemlöshet kan skilja sig mycket åt. Det kan vara allt från ett pågående missbruk till social isolering, bristande skyddsnet, brist på bostäder eller förekomst av till exempel demenssjukdom eller kognitiv svikt. Arbetet med att minska hemlösheten bland äldre är därför en viktig och prioriterad fråga inom både socialförvaltningen och äldreförvaltningen och ställer höga krav på samverkan både internt inom staden, men också på en fungerande samverkan med regionen för att förvaltningarna ska kunna möta målgruppens behov.

Resultatet från den senaste kartläggningen av personer i hemlöshet visar att det procentuellt sett är en betydligt större andel äldre som lever i hemlöshet på grund av avhysning än för gruppen som lever i hemlöshet totalt. Det är därför viktigt att målgruppen prioriteras i stadsdelsförvaltningarnas lokala vräkningsförebyggande arbete.

Såväl samtliga stadsdelsförvaltningar som socialförvaltningen arbetar i dagsläget mycket kring och med målgruppen äldre personer i hemlöshet. Resultat av socialförvaltningens satsningar visar bland annat att fler äldre personer lever i stadigvarande boendesituationer än gruppen personer i hemlöshet totalt och att andelen personer i stadigvarande boendeformer har ökat sedan kartläggningen år 2018, vilket är en positiv trend.

Många av de insatser och satsningar som har genomförts de senaste åren behöver både fortsätta och vidareutvecklas. För att förvaltningens satsning på funktionen äldrelots ska ge bästa möjliga utfall krävs exempelvis att det finns ett sådant mottagande på stadsdelsförvaltningarna att den enskilde i förlängningen också bereds möjlighet att bli föremål för adekvata insatser. För att åstadkomma det krävs en fungerande intern samverkan och att alla funktioner inom stadsdelsförvaltningarna har kunskap om innehållet i gällande riktlinjer för ärendansvar.

Socialförvaltningen ser också en risk för att äldre personer inte får tillgång till rätt insatser utifrån att de är hemlösa och att samverkan mellan individ- och familjeomsorg och äldreomsorg behöver vara fortsatt prioriterat. I riktlinjer för socialtjänstens äldreomsorg anges att boendeformen servicehus i regel inte är lämplig för personer i hemlöshet, oavsett om de har ett missbruk eller inte. Förvaltningen

anser att formuleringen är problematiskt och att det på ett tydligare sätt borde framgå att skrivningen i första hand avser hemlösa personer som inte har ett vård- och omsorgsbehov.

Förslag till fortsatt arbete

Utifrån det som framkommit i detta ärende föreslår förvaltningen följande områden som prioriterade att arbeta vidare med:

- Riktade informationsinsatser om vilka tillgängliga insatser som finns att tillgå inom socialförvaltningen samt om innebörden av skrivningarna i riktlinjer för ärendansvar om gemensam initial bedömning.
- Ett processtöd för stadsdelsförvaltningarnas interna samverkan kring målgruppen bör tas fram gemensamt tillsammans med stadsdelsförvaltningarna, socialförvaltningen och äldreförvaltningen.
- Ömsesidig kompetensutveckling kring psykisk ohälsa, missbruk/beroende respektive demenssjukdom behöver äga rum mellan enheter inom individ- och familjeomsorg respektive äldreomsorg. Kompetensutvecklingsinsatserna kan med fördel utformas gemensamt av socialförvaltningen och äldreförvaltningen och i samverkan med regionen.
- Målgruppen personer 65 år och äldre som lever i hemlöshet behöver även fortsättningsvis följas upp särskilt inom ramen för förvaltningens regelbundna hemlöshetskartläggningar.

Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner förvaltningens redovisning om uppföljning och utveckling av arbetet med äldre personer som lever i hemlöshet. Förvaltningen föreslår vidare att socialnämnden överlämnar ärendet till stadsdelsnämnderna och äldrenämnden för kännedom.